

A photograph of an elderly woman with short, wavy white hair, wearing a white button-down shirt, sitting on a wooden bench. She is holding an open book and looking down at it. A young child with short brown hair, wearing a light blue button-down shirt, is sitting next to her, looking at the book. The child is holding a small, round, golden-brown snack in their right hand. The background is a blurred green field. The image is part of a report cover, with a solid blue vertical bar on the left side.

RAPPORT JUNI 2020

Aanpak laaggeletterdheid

Regionaal plan arbeidsmarktregio Drenthe
2020 - 2024

Inhoud

Voorwoord	2
Samenvatting: regionale taalaanpak in beeld	4
1. Inleiding.....	5
2. Bestuurlijke afspraken laaggeletterdheid	8
3. Nieuw regionaal beleid en ambities Arbeidsmarktregio Drenthe	9
3.1 Uitgangspunten Arbeidsmarktregio Drenthe	9
3.2 Aansluiting sociaal domein en andere beleidsterreinen	10
3.3 Nieuwe Inburgeringswet (per 2021)	11
3.4 Ambities 2024	12
4. Regionale thema's 2020 – 2024.....	14
5. Actielijnen 2020 - 2024	19
5.1 De actielijnen	19
5.2 Acties voor 2020 - 2024	19
6. Organisatie en netwerkstructuur.....	23
7. Regie op uitvoering regionaal plan	25
8. Bijlagen.....	26
8.1 Begroting regionale taalaanpak Arbeidsmarktregio Drenthe.....	26
8.2 Taaltrajecten Arbeidsmarktregio Drenthe.....	27
8.3 Evaluatie regionale taalaanpak Arbeidsmarktregio Drenthe.....	28
8.4 Conclusie impactmeting Drentse taaltrajecten	31
8.5 Cijfers over Arbeidsmarktregio Drenthe en laaggeletterdheid	32

Voorwoord

Samen werken aan maatwerk tegen laaggeletterdheid

‘Aantal jongeren met leesachterstand blijft fors toenemen’, aldus een bericht van de Stichting Lezen & Schrijven. Het percentage Nederlandse jongeren dat risico loopt om laaggeletterd te worden, stijgt de afgelopen jaren en loopt op naar een kwart van de jongeren. Alarmerende berichten, want met een leesachterstand is het lastig om later volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving. Daarvoor zijn basisvaardigheden als lezen en schrijven onmisbaar. In onze Arbeidsmarkt Regio Drenthe (gemeenten Emmen, Hoogeveen, Coevorden, Borger-Odoorn, Midden-Drenthe en De Wolden) werken we daarom al lange tijd samen om mensen te helpen die moeite hebben met lezen en schrijven of digitale vaardigheden. Gelukkig met veel succes want in de afgelopen jaren hebben we oplopend naar bijna 1.500 mensen per jaar kunnen helpen om beter te lezen en te schrijven. Zij kunnen daardoor volwaardig meedoen in onze samenleving.

Maar als de instroom van jongeren met een leesachterstand zo groot is, lijkt het dweilen met de kraan open. Hoe zorgen we dat we de groei van het aantal laaggeletterden in onze regio de baas blijven? De sleutelwoorden daarbij zijn ‘samenwerken en maatwerk’.

Maatwerk

Belangrijk is dat de leerstof wordt aangepast aan de leervraag, de situatie en mogelijkheden van de cursist. Daarvoor hebben we ons de afgelopen jaren verdiept in de laaggeletterde. Wie is hij of zij en waaraan is behoefte? De laaggeletterde inwoner van onze gemeenten, vooral zij die Nederlands als eerste taal hebben geleerd, heeft veel moeite om de stap naar het leren van de basisvaardigheden lezen, schrijven, rekenen of computeren te maken.

Wij willen de drempel zo laag mogelijk maken. Hoe kan dat? Door het onderwerp bespreekbaar te maken en begeleiding te bieden. Onze taalambassadeurs zijn daarbij van onschatbare waarde. Juist zij verlagen de drempel voor anderen om ook de stap te zetten naar het taalhuis. Daar kijken we met aandacht en op maat naar de behoefte van de inwoners en welk traject dan het beste aansluit.

Samenwerken

In onze Arbeidsmarkt regio stellen we samen alles in het werk om zoveel mogelijk cursisten te bereiken en een aanbod te doen. Ons is gebleken dat we daarvoor ook intensief moeten samenwerken met heel veel andere partners, zoals werkgevers, werk/leerbedrijven, scholen, zorginstellingen en welzijnswerk om de drempels voor mensen weg te nemen. En ook de samenwerking met de Stichting Lezen & Schrijven en het Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe is daarbij onontbeerlijk.

Onze aanpak werkt gelukkig goed: zoals gezegd helpen we nu ieder jaar bijna 1.500 mensen om beter te lezen en te schrijven. Uit onderzoek in Drenthe door de Universiteit Maastricht in 2019 blijkt een groot deel van hen in het dagelijkse leven baat te hebben bij die hulp. Het aantal van 1.500 blijft echter ook een druppel op de gloeiende plaat. Want naar schatting zijn er 25.000 laaggeletterden in onze regio. Er is nog veel werk aan de winkel!

Samen met alle partners werken wij in de komende jaren tot 2024 verder aan de doelstelling die de VNG en de minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap hebben geformuleerd. Deze doelstellingen zijn kwaliteitsverbetering, het beter meten van de bereikte resultaten en het bereik van laaggeletterde inwoners met Nederlands als moedertaal verhogen. Na 2024 hebben alle gemeenten de werkwijze in hun eigen sociaal domein opgenomen.

Nog even terug naar het begin van dit voorwoord. Belangrijk is ook dat er geen nieuwe jongeren na hun schoolloopbaan zonder goede lees- en schrijfvaardigheden de arbeidsmarkt opkomen. Nu is dat helaas nog het geval en zijn twee van de tien 15-jarigen laaggeletterd. Dat vinden we op termijn onaanvaardbaar. Binnen het onderwijs ligt daar ook een opgave.

Als gezamenlijke gemeenten in de arbeidsmarktregio Drenthe investeren we de komende jaren jaarlijks meer dan € 1,2 miljoen in een geletterde arbeidsmarktregio. Dat kunnen we alleen als we samen de schouders er onder zetten.

Doet u ook mee?

Gemeente Emmen,

Wethouder

Jeugd, onderwijs, welzijn en cultuur

Robert Kleine

Arbeidsmarktregio Drenthe,

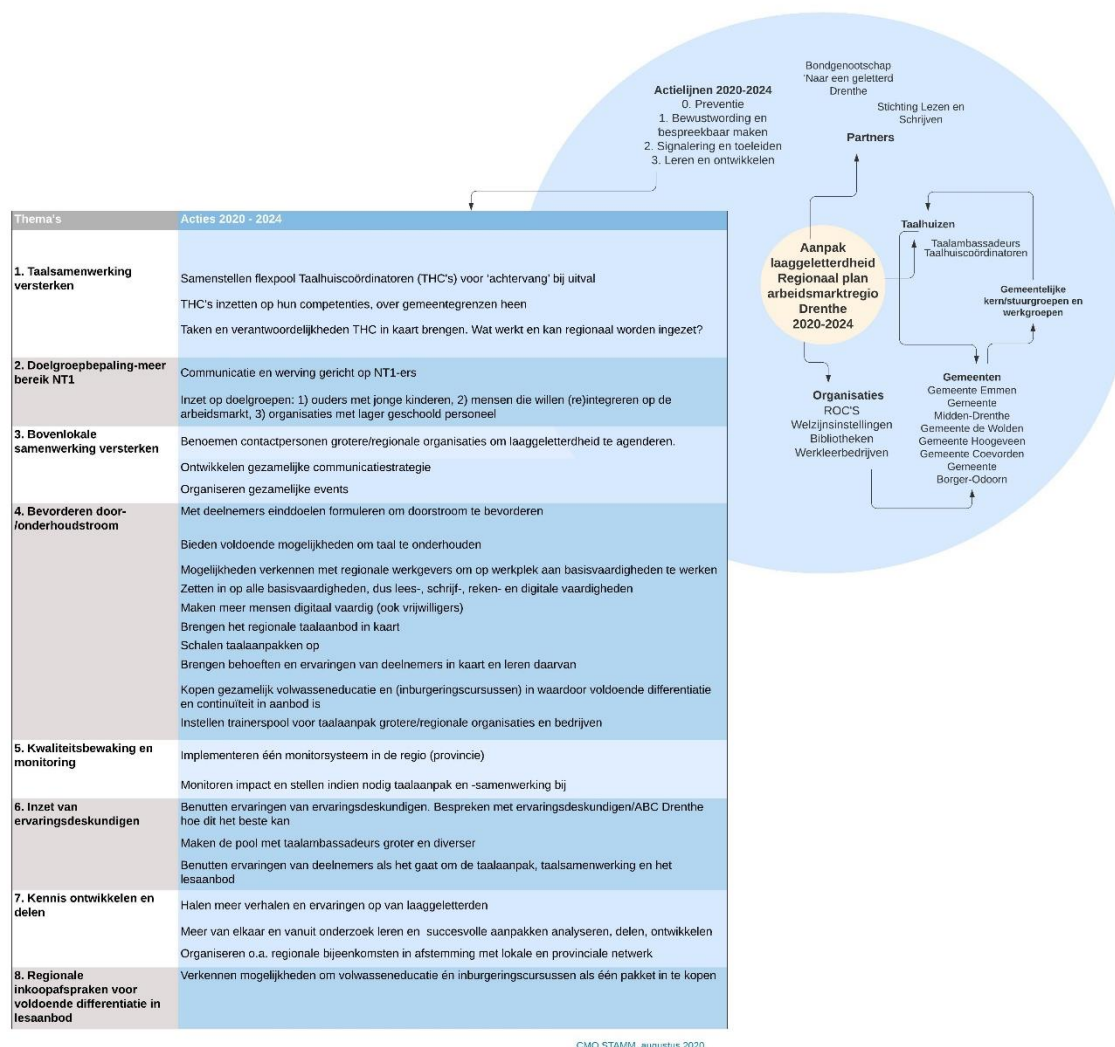
Portefeuillehouder

Laaggeletterdheid

Nynke Houwing

Samenvatting: regionale taalaanpak in beeld

Aanpak laaggeletterdheid Arbeidsmarktregio Drenthe
2020-2024

1. Inleiding

Laaggeletterdheid is een term voor mensen die grote moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen. Mensen die laaggeletterd zijn, zijn geen analfabeten. Ze kunnen wel lezen en schrijven, maar beheersen niet het eindniveau vmbo of mbo-niveau 2/3. Vaak hebben zij ook moeite met digitale vaardigheden.

In Nederland zijn in totaal 2,5 miljoen mensen laaggeletterd. Hiervan zijn 1,3 miljoen mensen tussen de 16 en 65 jaar. Dat staat gelijk aan zeker 1 op de 9 Nederlanders in deze leeftijdscategorie. Met een beroepsbevolking van circa 175.000 inwoners telt de arbeidsmarktregio Drenthe tussen de 20.000 en 30.000 laaggeletterden.*

Laaggeletterdheid maakt mensen onnodig kwetsbaar en zorgt vaak voor schaamte, een slechtere gezondheid en minder kansen op de arbeidsmarkt. Veel van deze mensen kunnen bijvoorbeeld geen bijsluiters van medicijnen lezen, zijn niet in staat om brieven van de belastingdienst te lezen of om een sollicitatiebrief te schrijven. Een tekort aan digitale vaardigheden belemmert hen om deel te nemen aan de E-overheid. Bijvoorbeeld omdat zij niet kunnen inloggen met een DigiD-code. Met een betere taalbeheersing zouden zij minder moeite hebben om een baan te vinden en daardoor minder lang van een uitkering afhankelijk zijn. Zij zouden dan zelf eenvoudige kinderboeken aan hun eigen (klein)kinderen kunnen voorlezen en daarmee de volgende familiegeneratie van een grotere woordenschat voorzien.

Om laaggeletterdheid te bestrijden hebben de gemeenten van Arbeidsmarktregio Drenthe (AMRD) een eigen plan van aanpak. Daarnaast bundelen de gemeenten Borger-Odoorn, Coevorden, De Wolden, Emmen, Hoogeveen en Midden-Drenthe

ook hun krachten in een regionale aanpak. Een regionale taalaanpak kan helpen om winst te boeken in termen van tijd, kwaliteit, continuïteit en geld. Samen met kernpartners als de Bibliotheek, welzijnsorganisaties, sociale werkplaatsen, Stichting Lezen en Schrijven, het Alfa-college en Drenthe College zetten zij zich in voor het taalvaardig maken van alle inwoners.

Dit document beschrijft de regionale aanpak 2020 – 2024.

De regionale aanpak is namens de werkgroep AMRD Educatie tot stand gekomen en opgesteld door CMO STAMM. Hiervoor zijn vele gesprekken gevoerd. Allereerst met de werkgroep AMRD Educatie, met daarin, vanuit de zes gemeenten van Arbeidsmarktregio Drenthe, de verantwoordelijke beleidsmedewerkers voor de lokale aanpak van laaggeletterdheid.

In alle zes gemeenten is gesproken met beleidsmedewerkers die betrokken zijn bij de aanpak van laaggeletterdheid en inburgering. Ook verantwoordelijken op beleidsterreinen die samenhangen met laaggeletterdheid zoals onderwijs, participatie, schuldenaanpak en armoedebelief waren daarbij aanwezig. De verantwoordelijke wethouders waren eveneens aangesloten, ofwel direct door bij de gesprekken aanwezig te zijn, ofwel indirect via voorbesprekingen met de beleidsmedewerkers.

Binnen de zes gemeenten is daarnaast informatie opgehaald (met bijeenkomsten en digitaal) bij de kerngroepen/stuurgroepen die beleidsmatig actief zijn op het gebied van laaggeletterdheid. De samenstelling van deze kern-/stuurgroepen verschilt per gemeente. Algemeen gesteld zitten hierin vertegenwoordigers van gemeenten, ROC's, Taalhuizen/Taalpunten, welzijnsinstellingen, bibliotheken, werkleerbedrijven en Stichting Lezen en Schrijven.

“Je hebt aanpakken op verschillend niveau: lokaal, arbeidsmarktregio, provinciaal. De aanpak op arbeidsmarktregio moet je lokaal iets opleveren. De lokale winst (de ‘Plus’) is de meerwaarde en staat in het regionaal plan. De regionale aanpak moet meerwaarde hebben.” (Werkgroep AMRD Educatie, januari 2020)

Laaggeletterd: mensen die laaggeletterd zijn kunnen wel lezen en schrijven, maar op een zeer laag niveau. Laaggeletterden hebben daarnaast vaak moeite met rekenen en digitale vaardigheden.

Analfabeet: mensen die analfabeet zijn, kunnen niet lezen of schrijven. Dit kunnen zowel Nederlandstaligen als anderstaligen zijn. Analfabetisme is niet hetzelfde als laaggeletterdheid.

Taalambassadeurs: weten uit eigen ervaring hoe het is om moeite te hebben met lezen, schrijven of rekenen. Zij zijn getraind om te vertellen waarom het zo belangrijk is om te blijven bijleren, ook als volwassene. Vaak kunnen ze ook advies geven over duidelijke communicatie.

Taalpanel Abacadabra (Hoogeveen): Een groep Taalambassadeurs uit een bepaalde gemeente die met elkaar samenwerken.

Basisvaardigheden: onder basisvaardigheden worden niet alleen taal-, maar ook rekenvaardigheden en digitale vaardigheden geschaard.

NT1: Nederlands als eerste taal. De term verwijst naar de groep volwassenen (18+) die Nederlands als moedertaal heeft, en naar het lees- en schrijfonderwijs aan deze groep mensen. Deze groep valt onder de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB).

NT2: Nederlands als tweede taal. Hiermee wordt het Nederlandse taalonderwijs aan anderstaligen bedoeld. Deze groep valt bij een inburgeringsplicht onder de Nieuwe Inburgeringswet (2021) en anders onder de WEB.

Het onderwijs aan anderstaligen maakt gebruik van een andere niveau-indeling dan het volwassenenonderwijs NT1. De niveaus van NT1 en NT2 corresponderen globaal gezien als volgt met elkaar:

	Laaggeletterd		Geletterd			
Raamwerk NT2 anderstaligen	A1	A2 Inburgering*	B1 Staatsexamen I	B2 Staatsexamen II	C1	C2
Referentiekader taal en rekenen Volwasseneducatie NT1	Instroom	1F eind basisschool	2F eind vmbo/mbo3	3F mbo4/havo	4F vwo	

* Binnen de nieuwe Inburgeringswet is de taaleis verhoogd van A2 naar B1 (per 2021)

Wet Educatie en beroepsonderwijs (WEB gelden): Jaarlijks stelt het Rijk 60 miljoen euro beschikbaar voor gemeenten in de 35 arbeidsmarktregio's vanuit de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) om de basisvaardigheden van volwassenen (18+) te bevorderen. Sinds 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor een passend (volwassen)educatieaanbod. Daarnaast investeren gemeenten in taaltrajecten in het kader van re-integratie, de Participatiewet, inburgering en de Taaleis.

Nieuwe inburgeringswet: Op 1 juli 2021 treedt de nieuwe Wet inburgering in werking. De regie op de uitvoering van de wet komt bij de gemeenten te liggen.

Inburgeren: Mensen die van buiten de Europese Unie, IJsland, Kroatië, Liechtenstein, Noorwegen en Zwitserland komen, ouder zijn dan 18 jaar maar nog niet pensioengerechtigd, en voor lange tijd met een verblijfsvergunning in Nederland komen wonen, moeten Nederlands leren en weten hoe de samenleving in elkaar zit. De meeste mensen doen het inburgeringsexamen. Het is ook mogelijk om in te burgeren door het Staatsexamen NT2 te doen, of door een diploma van een beroepsopleiding te halen.

	% laag-geletterden	Aantal laaggeletterden ondergrens	Aantal laaggeletterden bovengrens	Aantal inwoners 15–65 jaar
Borger-Odoorn	13 – 16%	2.000	2.500	15.600
Coevorden	13 – 16%	2.800	3.500	21.800
De Wolden	8 – 11%	1.200	1.600	14.800
Emmen	13 – 16%	8.700	10.800	67.200
Hoogeveen	16+%	5.500	6.600	34.500
Midden-Drenthe	11 – 13%	2.300	2.700	20.600

Bron: ROA/CBS

“NT2-leerders verschillen vooral van NT1-leerders door hun geringe woordenschat en lage mondelinge taalvaardigheid.” (Cursistprofielen Laaggeletterdheid NT1 & NT2, Universiteit van Tilburg, e.a. Steunpunt Taal en Rekenen, 2013)

2. Bestuurlijke afspraken laaggeletterdheid

Het Rijk (OCW, SZW, BZK en VWS) en gemeenten (VNG) willen zich extra inspannen om Nederlanders taalvaardiger te maken en laaggeletterdheid te verminderen. Dit doen ze onder het motto: “Samen aan de slag voor een vaardig Nederland.”

De doelen die hierbij gesteld worden, zijn vastgelegd in bestuurlijke afspraken. Tien maatregelen moeten helpen bovenstaande hoofddoelstellingen te realiseren. Naast extra rijks geld voor gemeenten zijn er middelen voor: hulp door ervaringsdeskundigen, landelijke communicatie, contacten met uitvoeringsorganisaties, voortijdige schoolverlaters, werkenden, preventie via leesbevordering bij kinderen met focus op laagtaalvaardige gezinnen, experimenten. De landelijke ondersteuning wordt vraaggericht en er komt een onafhankelijk expertisecentrum.

Arbeidsmarktregio Drenthe beschrijft in dit ‘Regionaal programma laaggeletterdheid’ hoe deze gezamenlijke doelstellingen worden behaald.

Bestuurlijke afspraken Laaggeletterdheid

Samen aan de slag voor een vaardig Nederland 2020 tot en met 2024

Partijen: OCW, SZW, BiZa, VWS en VNG.

Gezamenlijke doelen:

1. Uiterlijk eind 2024 is in alle gemeenten, onder regie van de centrumgemeente/WEB contactgemeente van de arbeidsmarktregio, een effectieve aanpak van laaggeletterdheid gerealiseerd die:
 - a. de doelgroep centraal stelt en daarom inhoudelijk, financieel en organisatorisch is verbonden met het gemeentelijke beleid voor het sociaal domein, de lokale educatieve agenda’s waaronder het onderwijsachterstandenbeleid, het bibliotheekbeleid en de rmc-functie voor voortijdig schoolverlaters;
 - b. gestoeld is op een duurzame lokale en regionale infra- en netwerkstructuur voor signalering, werving, toeleiding, scholing en terugkomactiviteiten ten behoeve van deelnemers;
 - c. gebaseerd is op onderlinge kennisuitwisseling en systematische monitoring van de aanpak van laaggeletterdheid en van de kwalitatieve en kwantitatieve resultaten van het educatie-aanbod.
 - d. bijdraagt aan de gezamenlijke ambitie om een significante groei te realiseren van de deelname aan les- en leeraanbod onder de doelgroep, specifiek de groep met Nederlands als eerste taal.
2. In elke arbeidsmarktregio is een kwalitatief goed WEB-bekostigd educatie-aanbod beschikbaar van formele en non-formele les- en leeractiviteiten taal, rekenen en digitale vaardigheden, die zijn afgestemd op de leervraag, behoefte, leerstijl en -vermogen van de diverse doelgroepen.

3. Nieuw regionaal beleid en ambities Arbeidsmarktregio Drenthe

Volgens de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) zijn gemeenten verantwoordelijk voor het organiseren van een educatieaanbod, waarbij alle doelgroepen voldoende aandacht krijgen. Sinds 2015 werken gemeenten in de Arbeidsmarktregio Drenthe op dit thema samen en stellen zij een gezamenlijk educatieplan op. Een coördinerende rol is hierbij weggelegd voor de contactgemeente Emmen. Educatiemiddelen voor de gehele arbeidsmarktregio worden aan de contactgemeente toegekend.

In het vorige hoofdstuk staan de doelen bij de aanpak van laaggeletterdheid die voor elke arbeidsmarktregio gelden. Elke regio heeft echter zijn eigen speelveld. Daarom volgen in dit hoofdstuk ambities waar arbeidsmarktregio Drenthe specifiek op in willen zetten. (Werkgroep AMRD Educatie, januari 2020)

3.1 Uitgangspunten Arbeidsmarktregio Drenthe

Bij de totstandkoming van het regionaal programma zijn een aantal uitgangspunten benoemd. In de gesprekken en ook in de uitvoering van de regiefunctie behoeven deze uitgangspunten doorlopend de aandacht.

1. Regionaal programma sluit aan bij lokale taal aanpak

De eigen lokale plannen zijn voor iedere gemeente het uitgangspunt om laaggeletterdheid onder de inwoners te bestrijden. In het regionaal programma staan de speerpunten voor de arbeidsmarktregio benoemd die bovenlokaal aangepakt kunnen worden. Het gaat met name om de samenwerking met

landelijke, provinciale of regionale samenwerkingspartners en het delen van kennis of succesvolle werving strategieën. De lokale- en regionale plannen zijn additioneel aan elkaar.

2. Vanuit de inwoner gedacht

De lokale en regionale aanpak dient logisch te zijn voor inwoners, zij staan centraal. Als zij moeite hebben met taal, rekenen of digitale vaardigheden kunnen ze daar via verschillende kanalen hulp en een (les)aanbod krijgen. Dit betekent dat gemeenten, organisaties, werkgevers zich bewust zijn van de problemen. Het regionaal beleid, de aanpak en het beleid sluit aan bij de situatie en behoeftes van laaggeletterden zelf. Een aanpak die domeinen overstijgt. Algemeen gaat het om:

- vereenvoudiging en ontschotting;
- regionale structuur bepalen en op elkaar afstemmen;
- gezamenlijk verantwoording.

3. Vergroten bereik doelgroep NT1

Uit onderzoek blijkt dat er veel laaggeletterde NT1'ers zijn waarvan een klein deel bereikt wordt. Zie voor cijfers bijlage 8.4. De Arbeidsmarktregio Drenthe wil zich de komende jaren richten op het versterken van de basisvaardigheden van deze doelgroep.

4. Integrale aanpak

De aanpak van laaggeletterdheid staat niet op zichzelf. De Arbeidsmarktregio gelooft in een samenwerking tussen de verschillende (sociale) domeinen. Laaggeletterden hebben moeite met taal, rekenen en/of digitale vaardigheden. Regelmatig zijn er ook andere moeilijkheden of beperkingen. Zo is bv. de helft van de mensen met schulden laaggeletterd. Dit vraagt om een aanpak en beleid dat ontwikkeld is vanuit het denken over de doelgroep/het individu. In de regionale aanpak dient een relatie te liggen met organisaties en het bedrijfsleven zoals het onderwijs, inburgering, (intergenerationele) armoede en schulden,

gezondheidszorg of ondernemers. Kennis vanuit onderzoek/de wetenschap moet worden vertaald naar praktisch handelen.

5. Versterken relatie met Nieuwe inburgeringswet

De doelgroep van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) zijn de niet-inburgeringsplichtige volwassenen (18+). Het gaat hierbij o.a. om de volgende groepen:

- Laaggeletterde allochtone & autochtone bewoners;
- Vrijwillige inburgeraars: Westerse nieuwkomers
(alle Turkse nieuwkomers zijn vanaf 1 juli 2021 inburgeringsplichtig);
- Bijstandsgerechtigden die niet voldoen aan de Wet Taaleis.

Inburgeraars behoren (vooralsnog) niet tot de doelgroep van de WEB. Inburgeraars die hun inburgeringstraject hebben afgerond, mogen daarna wel deelnemen aan het aanbod vanuit de WEB. Dit gebeurt ook veelvuldig, ten behoeve van het onderhouden verhogen van het taalniveau. Het is belangrijk dat er een goede aansluiting is vanuit een inburgeringscursus naar een vervolgaanbod als het gaat om taal. De nieuwe inburgeringswet biedt hier kansen (zie ook H. 3.3.).

6. Taalsamenwerking versterken

De taalsamenwerking krijgt vorm in het Taalhuis of Taalpunt en ondersteunt in het taalvaardig maken van alle inwoners. Binnen de Arbeidsmarktregio Drenthe is de continuïteit en duurzaamheid van de Taalhuizen een kwetsbaar punt. Per gemeente is het verschillend georganiseerd. In het regionaal programma wordt specifiek aandacht besteed aan het versterken van de taalsamenwerking en het waarborgen van de continuïteit.

7. Preventieve maatregelen versterken

Uiteraard is er binnen de arbeidsmarktregio Drenthe ook aandacht voor kinderen en jongeren (onder de 18 jaar) om taalachterstanden te voorkomen. Dat betekent dat je kinderen soms al op jonge leeftijd extra ondersteuning moet bieden. Hier is

lokaal aandacht voor. Denk aan het onderwijsachterstandenbeleid van gemeenten.

Het regionaal programma integrale aanpak laaggeletterden richt zich specifiek op volwassenen, zoals laagtaalvaardige ouders of het terugdringen van het aantal voortijdig schoolverlaters (vsv-ers).

3.2 Aansluiting sociaal domein en andere beleidsterreinen

Het regionale programma is een aanvulling op bestaande gemeentelijke afspraken in het kader van volwasseneneducatie. Het voorliggende programma laaggeletterdheid biedt gelet op de Bestuurlijke afspraken laaggeletterdheid 2020-2024 Rijk-VNG inzicht in de relatie met andere beleidsterreinen en actuele beleidsdoelstellingen daarbinnen.

Er zijn vele raakvlakken met andere beleidsterreinen in het sociaal domein (o.a. maatschappelijke ondersteuning, schuldhulpverlening, jeugdzorg/gezinsaanpak, gezondheidszorg, werk & inkomen) en bijvoorbeeld inburgering, kansengelijkheid, het bibliotheekbeleid en lokale onderwijs(achterstanden) beleid inclusief voortijdig schoolverlaten. Het doel is dat er in alle gemeenten eind 2024 een integrale aanpak van laaggeletterdheid is gerealiseerd.

Laaggeletterdheid zien we vaak terug in combinatie met problemen op andere terreinen, dat maakt **een integrale aanpak** noodzakelijk. Het één kan niet los gezien worden van het ander. Ook als het gaat om de vraag op wie je je bij de taalaanpak moet richten. Als kinderen een taalachterstand hebben, kan je hen geletterd willen maken, maar hoe zit het met de ouders? Je moet het breder en vroegtijdig aanpakken. Binnen gemeenten wordt op laaggeletterdheid samengewerkt, de focus is daarbij verschillend.

Het gaat dan om de aanpak in combinatie met:

- Armoedevraagstukken, schuldhulpverlening;
- Inkomensproblemen;

- Gezondheids- of psychosociale problemen;
- Participatie;
- Inburgering. (zie 3.3)

De centrumgemeente en de regiefunctionaris zijn verantwoordelijk voor de coördinatie van de regionale taalaanpak (zie ook hoofdstuk 7). De afzonderlijke AMRD-gemeenten zijn verantwoordelijk voor verbreding van de taalaanpak binnen het sociale domein, de taalsamenwerking vanuit de Taalhuizen/ Taalpunten en hebben regie op en faciliteren het monitoren van activiteiten. Die rollen moeten de komende jaren duidelijker bepaald worden.

Om integraal te werken kan er binnen de taalsamenwerking meer kennisdeling plaatsvinden. Oog voor laaggeletterdheid en er wat mee doen, zou al bij de inkoop van veel diensten kunnen beginnen. Zo zou je een regionaal kader t.a.v. laaggeletterdheid kunnen vaststellen voor de inkoop van diensten in het kader van de participatie wet, Wmo en jeugdhulpverlening. Maar ook bij de inkoop en aanbesteding van facilitaire diensten als de schoonmaak zou aandacht voor laaggeletterdheid moeten zijn. Als het nu al gebeurt, dan is het bij de beleidsmedewerkers verantwoordelijk voor de gemeentelijke aanpak laaggeletterdheid niet altijd bekend dat het gebeurt.

Daarnaast zou veel meer vanuit de laaggeletterde zelf gedacht moeten worden. Waar heeft hij of zij behoefte aan. Vanuit de behoeften gedacht, gaat integraal werken vanzelf.

“Vanuit de gemeente worden mensen die een uitkering aanvragen getest op laaggeletterdheid (Taalmeter). Vanuit welzijnswerk worden m.n. mensen uit de participatietrajecten gekoppeld aan het educatieaanbod.” (Midden-Drenthe)

3.3 Nieuwe Inburgeringswet (per 2021)

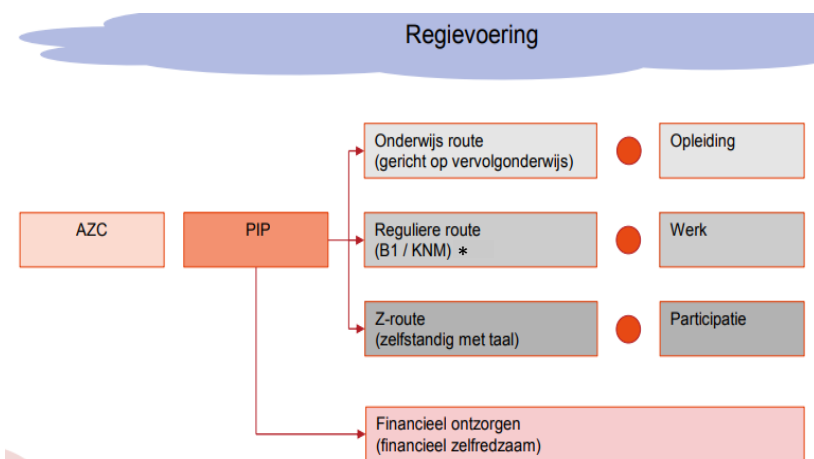
De inkoop van de drie leerroutes op inburgering wordt regionaal gedaan. Wenselijk is dit af te stemmen met de inzet van de educatiegelden.

Het inburgeringsstelsel in Nederland gaat de komende jaren drastisch op de schop. Nieuwkomers moeten sneller aan het werk kunnen gaan en ondertussen de taal kunnen leren. Ook wordt het leenstelsel afgeschaft waarmee nieuwkomers nu nog hun inburgeringscursus inkopen en gaat de regie op inburgering naar gemeenten. Het nieuwe inburgeringsstelsel gaat in 2021 van start.

De leerroute wordt vastgesteld in het Plan Inburgering en Participatie (PIP). Met ingang van de nieuwe wet Inburgering ontstaan de volgende drie routes:

- B1-Route: vanuit de grootste groep inburgeraars zal de B1-Route volgen. Binnen de nieuwe inburgeringswet is de taaleis verhoogd van niveau A2 naar B1. Ook wordt inburgering gecombineerd met participatie, zoals (vrijwilligers)werk.
- Onderwijsroute: de onderwijsroute is voor jongeren tot 28 jaar. Het is een voltijds-traject van ongeveer 2 jaar. Inburgeraars studeren af op taalniveau B1 en krijgen een aantal noodzakelijke vakken.
- De Z (zelfredzaamheids)route: is voor inburgeraars met een lage leerbaarheid. Het is een intensief traject van zo'n 2 jaar, gericht op het zelfstandig kunnen meedraaien in de maatschappij. Deze route wordt niet afgesloten met een examen, maar is voltoerd na een eindgesprek met de gemeente en het behalen van een minimale urennorm van 1.600 uur.

Bij inburgeraars gaat het leren van de taal dus samen met participatie, zelfredzaamheid en werknemersvaardigheden.

*KNM: Kennis van de Nederlandse Maatschappij is onderdeel van het inburgeringsexamen.

Bron: www.divosa.nl

Het gebeurt nog vaak dat Inburgeraars hun cursus afronden, maar dat hun niveau nog dermate laag is dat het heel lastig is de stap naar de arbeidsmarkt te maken. Dus je ziet veel mensen later terug in de Volwasseneneducatie. (bij een Taalhuis, ROC, etc.)

Goede overgang van inburgering naar volwasseneneducatie

Gezamenlijke inkoop van inburgeringstrajecten en volwasseneneducatie is wenselijk en (nog) niet gerealiseerd. Het vergt tijd om de mogelijkheden en onmogelijkheden te verkennen. Veel statushouders zijn na/tijdens hun inburgering ook in beeld bij volwasseneneducatie/Taalhuis of Taalpunt. De leerroutes in het kader van inburgering moeten goed aansluiten op het aanbod van volwasseneneducatie of in ieder geval moet de doorverwijzing goed zijn. Dat vergt meer aandacht. Zorgen voor een warme overdracht van inburgeringstraject naar

volwasseneneducatie. Gescheiden financiering en wet- en regelgeving mag dat niet in de weg staan. Soms is na het behalen van het inburgeringsdiploma de stap naar de arbeidsmarkt nog te groot. Een Taalmaatje kan dan helpen. De groep inburgeraars die de Zelfredzaamheid-route volgen moet je aandacht blijven geven anders vallen ze terug in een sociaal isolement. Die aandacht kan bestaan uit een Taalmaatje, maar bijvoorbeeld ook uit een Sociaal Maatje of Sportmaatje.

3.4 Ambities 2024

Voortbouwend op wat al is bereikt zijn de ambities voor 2024:

- 1. Er is in alle gemeenten een doelmatige(r) aanpak van laaggeletterdheid gerealiseerd als onderdeel van het sociaal domein.*
Dit is in overeenstemming met de landelijke afspraken.
- 2. Het aantal deelnemers is toegenomen van 6% (1.500) naar 8% (2.000) van het aantal (25.000) laaggeletterden in de AMRD.*
De stijging van het aantal deelnemers van de afgelopen jaren aan de basisvaardigheidentrajecten zowel formeel als informeel is doorgetrokken naar de toekomst. Hier ligt wel een forse uitdaging qua beschikbare plekken in relatie tot de beschikbare middelen.
- 3. Het aandeel laaggeletterde deelnemers met Nederlands als eerste (moeder)taal (NT1) is significant gestegen van ongeveer 10 % tot minimaal 30%.*
Een concrete uitwerking van de landelijke doelstelling. Omdat NT1 tot nu toe moeilijk bereikbaar leek ook een uitdaging die niet makkelijk te realiseren zal zijn.
- 4. 75% van de deelnemers aan een formeel traject (met erkend diploma) slaagt binnen de afgesproken termijn.*
In overeenstemming met de huidige afspraken met de ROC's.

5. 75% van de deelnemers aan een informeel traject haalt de vooraf afgesproken doelen binnen de afgesproken termijn.

Voor het informele traject geldt deze doelstelling nu nog niet. Omdat er niet naar het halen van een erkend diploma wordt gewerkt wordt een meetmethode gebaseerd op afspraken bij intake en gewenst einddoel gemaakt.

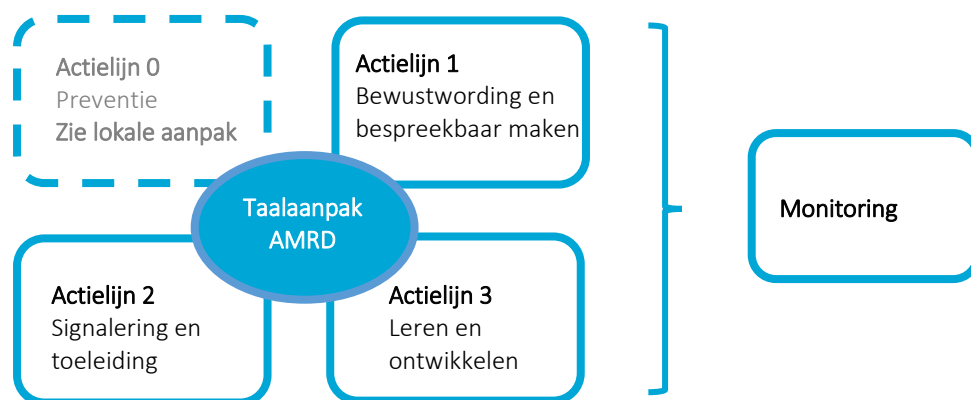
6. Voor monitoring en kwaliteit zijn (landelijk) werkbare systemen opgezet en ingevoerd.

Een van de redenen waarom de VNG de gemaakte afspraken met het Rijk heeft opgezegd. Het monitoring- en kwaliteitssysteem dreigden bureaucratisch en onwerkbaar te worden. Wij streven aan een makkelijk hanteerbaar systeem zonder extra werkdruk.

4. Regionale thema's 2020 – 2024

De regionale thema's voor de Arbeidsmarktregio Drenthe die tot 2024 verder uitgewerkt worden, zijn: 1. versterken van de taalsamenwerking, 2. bovenlokale samenwerking versterken, 3. doelgroepbepaling, 4. inzet van ervaringsdeskundigen, 5. kennis ontwikkelen en delen, 6. door- en onderhoudsstroom, 7. regionale inkoopafspraken, 8. kwaliteit & monitoring. De thema's staan in volgorde van urgentie.

In Hoofdstuk 5 worden de thema's concreet uitgewerkt in 3 actielijnen, zoals in onderstaand model weergegeven. Preventieve acties (actielijn 0) staan niet in dit regionaal plan uitgewerkt. Daar is op lokaal niveau aandacht voor.

Thema 1 Versterken van de taalsamenwerking

Een goede samenwerking tussen de verschillende taalhuizen of –punten versterkt de structuur. Taalhuizen zijn verschillend ingericht, zowel op inhoud als ook op financiële middelen en formatie. Een regionale, zelfde structuur is wenselijk, net

als het vaststellen en borgen van de kwaliteiten van de TaalHuisCoördinatoren (THC). Daarnaast is het mogelijk om Taalhuizen te certificeren. Dat is niet een certificatie voor het aanbod, maar voor de route die deelnemers afleggen om bij de juiste cursus te komen.

De functie van THC is kwetsbaar gebleken. De regio zet in op versterking van de continuïteit en duurzaamheid van de functie van de THC. In meerdere gemeenten ervaart de THC te weinig tijd om goed contact te houden met het sociaal domein, de bibliotheek, de gemeente, het ROC en andere organisaties in de regio.

“In de regio kan meer worden ingestoken op samenwerking en onderlinge verbinding tussen de verschillende taalhuizen/punten. We hoeven niet in elke gemeente het wiel uit te vinden, al is het fijn om ook ‘eigen’ lokaal beleid te voeren, zodat maatwerk geleverd kan worden.”(De Wolden)

Thema 2 Bovenlokale samenwerking versterken

In veel gemeenten is een nauwe samenwerking met diverse partijen. Er zijn duurzame relaties vanuit gemeente met welzijn, de bibliotheek, Humanitas, het onderwijs (vaak vanuit de Lokale Educatieve Agenda), GGD, Vluchtelingenwerk, de ROC, werkvoorziening, werkpleinen, werkservicepunten, UWV etc.. Zij opereren op landelijk, regionaal en lokaal niveau. De wens is door deze bovenlokale samenwerking meer partijen te betrekken en door aan te sluiten bij de al bestaande netwerken/programma's/samenwerkingsverbanden. Met o.a. 'camouflage activiteiten weten we dat we meer NT1-ers kunnen bereiken. Alleen de activiteiten gericht op taal, rekenen en digitale vaardigheden kunnen worden gefinancierd vanuit de wet educatie basisvaardigheden (WEB).

Regionaal willen we inzetten op:

1. Samenwerking in een breed (taal)aanbod.
2. Afspraken met de werkgeversservicepunten.
3. Afspraken met de Regionale Opleidingscentra (ROC's).
4. Relatiebeheer met de regionale partners.

“Signalering kan nog door meer partijen worden opgepakt. Scholen, CJG en maatschappelijk werk verwijzen nog maar zelden deelnemers naar het Taalhuis.” (Midden-Drenthe)

“Vooral persoonlijke triggers werken goed om professionals 'aan' te krijgen. Hoe dichterbij het verhaal van de laaggeletterde is, hoe makkelijker het is voor de prof om contact te zoeken met het Taalpunt.” (Coevorden)

1. Samenwerking in een breed (taal)aanbod

Er zijn verschillende partijen die formele, non-formele en informele educatie aanbieden. Door elkaars expertise beter te kennen en te gebruiken kunnen deelnemers makkelijker op- en afschalen. Het gaat daarbij om regionale afspraken over doorverwijzing, bezetting, spreek- en lesuren, ook op andere plekken dan bibliotheek of ROC en flexibel en/of mobiel in te zetten (taal)aanbod.

Aandachtspunt is dat er voldoende kwantitatief en kwalitatief aanbod blijft.

“Er is nu onvoldoende zicht op de geleverde kwaliteit van het taalaanbod. die taak zou je bij de regiefunctionaris moeten onderbrengen.”(Emmen)

Soorten educatie

In de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) wordt het onderscheid gemaakt tussen formele, non-formele en informele educatie.

Formele educatie richt zich op in de WEB opgenomen eindtermen en leidt op tot een diploma. Voor de uitvoering van formele educatie hebben aanbieders een diploma erkenning nodig.

Non-formele educatie is niet diplomagericht, maar richt zich wel op deelaspecten van de eindtermen van WEB. Aanbieders hebben geen diploma erkenning nodig om non-formele educatie aan te bieden.

Informele educatie bestaat uit zeer laagdrempelige activiteiten die niet leiden tot een diploma en er is ook geen relatie met de WEB.

2. Afspraken met werkgeversservicepunten

Werkgevers met relatief veel lager geschoolde werknemers zijn belangrijke vindplaatsen voor laaggeletterden. Zij moeten het nut en noodzaak inzien om te investeren in taalontwikkeling van werknemers. Het werkt goed om hen ‘nog meer’ in te zetten als ‘ambassadeurs’. Landelijk wordt effectief samengewerkt met werkgeversservicepunten.

Binnen de Arbeidsmarktregio Drenthe kunnen we meer de krachten bundelen om binnen deze organisaties laaggeletterdheid te agenderen en taalaanpakken te introduceren.

“Bij te weinig mensen in de regio/provincie is voldoende besef -laat staan inzicht of kennis- in de problematiek die minder geletterd zijn met zich mee brengt. Dat geldt ook voor veel werkgevers en basisscholen!” (De Wolden)

3. Afspraken met Regionale Opleidingscentra (ROC's)

Het Educatie-aanbod is beschikbaar voor iedereen, zowel voor deelnemers waarbij de Nederlandse taal de eerste of tweede taal is (NT1 en NT2). Het aanbod op leren en lessen, zowel bekostigd educatiebeleid, formeel als non- formeel, moet duidelijker zijn en meer beschikbaar vanuit werk.

In de kleine(re) gemeenten In Drenthe zijn de groepen basisvaardigheden te klein om een goed aanbod te bieden vanwege te weinig financiering. Gezamenlijke inkoop heeft als voordeel dat je voldoende deelnemers hebt om een ‘klas’ te vullen. De afstand tot het lesaanbod is een belemmerende factor om samen te werken.

“Als een aspirant deelnemer (eindelijk) op het punt staat om iets aan taalachterstand te doen, moet je niet een week moeten wachten voordat er in jouw buurt les wordt gegeven.” (Borger-Odoorn)

“Hoogwaardig taalaanbod in stand houden, daarvoor is ‘massa’ van deelnemers en van docenten nodig. Dus een langere periode van taalaanbod garanderen bij inkoop.” (Drenthe College)

“Wij zouden graag zien dat het Drenthe College onderdeel gaat uitmaken van de lokale samenwerking. Graag willen wij een aanbod in de gemeente Midden-Drenthe voor kortdurende taalcursussen.” (Midden-Drenthe)

Het WEB-aanbod kan nog worden versterkt door het aanbod nog meer af te stemmen op de behoefte van inwoners. Wat is er nodig om inwoners van Nederland handvatten te kunnen geven om zich zelf te kunnen redden in deze participatiemaatschappij, en welk aanbod past daarbij?

4. Relatiebeheer met regionale partners

Regionaal opererende organisaties en netwerken worden binnen de Arbeidsmarktregio verdeeld (accountmanagement). Dit betekent ook vaste aanspreekpunten bij organisaties en werkgevers.

“De samenwerking van werkbedrijven in de aanpak van laaggeletterdheid zou regionaal aangepakt kunnen worden.” (Emmen)

“Iedere organisatie zou een aandachtsfunctionaris voor laaggeletterdheid moeten hebben.” (Hoogeveen)

Thema 3 Doelgroepbepaling (van bereik tot leren en ontwikkelen)

Onder laaggeletterden in AMRD Drenthe zijn mensen met Nederlands als eerste (NT1) of tweede taal (NT2). In de regionale aanpak richten we ons vooral op de NT1 –er (mensen met Nederlands als eerste taal) omdat we deze groep te weinig bereiken. De komende jaren richten we ons specifiek op:

- ouders (al dan niet werkend) met jonge kinderen. Ook wel de minder

taalvaardige gezinnen genoemd;

- aansluiting jongeren ‘18 min, 18 plus’;
- mensen (niet leeftijdgebonden) die willen (re)integreren naar de arbeidsmarkt en toegeleid worden naar werk;
- werkgevers met lager geschoold personeel.

De NT2-ers vinden hun weg naar het taalaanbod. In de hele ketensamenwerking kan er, ook na de inburgeringsperiode een betere aansluiting, doorstroom zijn met het educatie-aanbod.

Thema 4 Inzet van Ervaringsdeskundigen = ook Taalambassadeurs

De taalambassadeurs zien we als de belangrijkste schakel om de doelgroep te bereiken en mee te denken in effectieve aanpakken en werkwijze. Zij spelen een belangrijke rol in het verduidelijken van communicatie uitingen van zowel overheden en organisaties als werkgevers. In Drenthe is vanuit het testpanel Hoogeveen, een provinciale afdeling van stichting ABC opgezet. De regionale ambitie om te denken vanuit, maar vooral ook MET de mensen zelf, sluit hierop aan. De meeste gemeenten hebben regelmatig contact met Taalambassadeurs. Gemeenten kunnen de inzet van ervaringsdeskundigen explicieter maken door te benoemen met welk doel, rol je de doelgroep inzet en wie zorg draagt voor inzet, financiering en scholing van de taalambassadeurs.

Taalambassadeurs vervullen een belangrijke rol in de aanpak van laaggeletterdheid als het gaat om agenderen, bewustwording, signaleren en toeleiden. Uitbreiding van de groep taalambassadeurs is gewenst en het is goed om een diversiteit aan boegbeelden te hebben, zodat zoveel mogelijk laaggeletterden zich in hen herkennen en zich aangesproken voelen.

“Praat met mensen en niet over mensen.” (Hoogeveen)

Thema 5 Kennis ontwikkelen en delen

Hoe ontwikkelen we kennis over succesvolle aanpakken voor signaleren en toeleiden? Er valt nog veel van elkaar te leren. Wat werkt goed, in welke situatie en bij welke doelgroep en waarom haken mensen af? In de regio is behoefte om een lokaal ingezette methode, werkwijze of aanpak breed te delen. Zodat de verschillende gemeenten van elkaar kunnen leren. Wat doen we al en wat werkt? Het leren van de ervaringen en behoeftes van de doelgroep, de rol van ervaringsdeskundigen (taalambassadeurs) wordt in dit verband vaak genoemd. Naast taal en rekenen zijn ook digitale vaardigheden van belang (zichtbaar in de “coronatijd”). Het gaat om de digitale vaardigheden van laaggeletterden en ook van de vrijwilligers van Taalhuizen. Zelfredzaamheid van mensen, dus ook de sociale- en beroepsvaardigheden zijn belangrijk.

“Best practices delen, bijvoorbeeld de inrichting en aanpak van het TH en de THC in Borger-Odoorn.” (Borger-Odoorn)

Thema 6 Doorstroom bevorderen en onderhoudsstroom goed bedienen

De leerroute voor **NT1-ers** is vanaf consultatiebureau, kinderopvang, basisschool, middelbare school, vervolgonderwijs en vanuit een (al dan niet) werkperspectief. Het is belangrijk dat blijven leren en je ontwikkelen door gaat. Ook bij de instroom van deelnemers aan een taalaanbod. Dit betekent dat er bij het begin van een traject doelen bepaald worden, waarna er ook geregeld uitstroom plaatsvindt. Dit bevordert de doorstroom. Er moet wel aandacht zijn voor het blijven leren en ontwikkelen (je leven lang) voor de doelgroep laaggeletterden. In verschillende gemeenten (Midden Drenthe en Emmen) wordt verwezen naar de Avondschool als succesvol middel. Sociale ontmoeting speelt een rol naast onderhoud van taal-, reken- en digitale vaardigheden.

De leerroute voor **NT2** (al dan niet inburgeringsplichtig) is divers. Soms zijn er specifieke ontwikkelbehoeften gerelateerd aan taal, zoals het behalen van een rijbewijs.

Ook voor kinderen die in het gezin opgroeien is het erg belangrijk dat ook de ouders intensief met de taal bezig zijn, zodat kinderen ook thuis in een talige omgeving kunnen oefenen.

Als statushouders eenmaal ingeburgerd zijn is het belangrijk om met de taal te blijven oefenen. Het gewenste taalaanbod kan dan meer gericht zijn op het aanleren van de taal in relatie met sociale contacten en bv. de werksituaties. Veel inburgeraars die ingeburgerd zijn, hebben qua taalvaardigheden nog wel begeleiding nodig. Veel van de mensen die zijn ingeburgerd sluiten na verloop van tijd aan bij een taalverhogingsgroep.

“Taal moet je onderhouden.” (Hoogeveen)

“Je kunt niet zomaar NT1 bij NT2 laten meedraaien. Dat is een heel andere doelgroep.” (Drenthe College)

Thema 7 Regionale inkoop afspraken voor voldoende differentiatie in lesaanbod

Gezamenlijke inkoop (met meer gemeenten) zorgt voor voldoende deelnemers aan lessen zodat je verschillende niveaugroepen aan kunt bieden. Om diezelfde reden wordt de inkoop van lessen niet te veel gespreid over verschillende aanbieders. Meerdere keren is genoemd dat dit goed kan in combinatie met regionale inkoop van 3 leerroutes inburgering.

Gemeenten zijn met de nieuwe inburgeringswet verantwoordelijk voor de inkoop van taalaanbod aan inburgeraars. Gezamenlijke inkoop van taallessen voor inburgeraars en laaggeletterden (formeel en non-formeel) betekent ‘massa’ van deelnemers en van docenten. Dat biedt meer garantie om een hoogwaardig

taalaanbod in stand te houden. Ook wanneer bij inkoop voor een langere periode taallessen worden ingekocht, komt dat de kwaliteit ten goede.

Er zou regionaal uitgezocht kunnen worden wat de mogelijkheden en beperkingen zijn van een gezamenlijke inkoop voor inburgering en volwassenenonderwijs. Daarbij zijn de grenzen van de Arbeidsmarktregio niet leidend. Daarnaast vinden we het wenselijk de inkoop te behouden volgens de subsidieregels en niet Europees aan te besteden. Gemeenten kopen soms in per groep, soms per leertraject. De ROC's geven omwille van de continuïteit de voorkeur aan bekostiging per groep.

Thema 8 Kwaliteitsbewaking en monitoring

Gemeenten moeten de kwaliteit van cursussen/leertrajecten (zowel formeel als non-formeel) voortaan structureel controleren. Onderdeel daarvan is een check of het aanbod goed past bij wat mensen nodig hebben. De gemeente registreert vaak het aantal deelnemers, de taalhuiscoördinator en taaldocent volgen daarnaast de voortgang van de individuele taaltrajecten en inzet van vrijwilligers. Monitoring van effecten vindt nog te weinig plaats. (behalve in het kader van het provinciaal onderzoek door Maurice de Greef)

Landelijk is nog veel discussie over de manier van systematisch monitoren en de mogelijkheden hiervoor. Wat er wordt gemonitord, waarom en door wie en wat er vervolgens mee gebeurt is niet voor iedereen duidelijk. Vanuit de landelijke maatregelen is de 'Direct Duidelijk-campagne' gemaakt en de doelgroepanalyse van Cinop. In Drenthe wordt sinds 2018 jaarlijks een monitor uitgevoerd door de Universiteit van Maastricht. Zij monitoren op bereik, werving, aanbod en samenwerking en hebben een impactmeting (zie bijlage 8.4) onder deelnemers gedaan. Uitkomsten staan op gemeenteniveau op www.naareengeletterddrenthe.nl.

De Arbeidsmarktregio Drenthe vindt het zinvol om te monitoren, aansluitend aan wat er al is, als er ook wat mee gedaan wordt. We willen daarbij meer zicht op

kwaliteit van het aanbod. Wat is het dekkend aanbod formeel en non-formeel? Is dat wat er is het goede aanbod? Wat gaat goed in de trajecten en wat is de ervaring van deelnemers/cursisten zelf?

We volgen lopende ontwikkelingen en maken een keuze in kwaliteit- en monitorsysteem.

“Wens: Helder monitorinstrument gebruiken, geen instrumenten naast elkaar. Meten op aantal deelnemers, verschillende doelgroepen én impact/resultaat. Een makkelijk instrument.”(Drenthe College)

5. Actielijnen 2020 - 2024

5.1 De actielijnen

Onze aanpak kent 4 actielijnen. De actielijnen worden omgezet in herkenbare mijlpalen en meetbare subdoelstellingen zodat deze goed te monitoren zijn.

Actielijn 0. Preventie

Naast het terugdringen van laaggeletterdheid is het belangrijk dat laaggeletterdheid zo veel mogelijk wordt voorkomen. Hierbij speelt het onderwijs een belangrijke rol. Door vroegtijdig extra in te zetten op de taalontwikkeling van jeugdigen kunnen taalachterstanden voorkomen worden. Vanuit het onderwijsachterstandenbeleid zetten onderwijs en gemeente hierop in. De lokale taalaanpakken van de gemeenten uit arbeidsmarktregio Drenthe beschrijven welke preventieve maatregelen zij hiervoor inzet. De regionale taalaanpak richt zich op volwassenen (18+), via 3 andere actielijnen.

Actielijn 1. Bewustwording en bespreekbaar maken

Hoewel laaggeletterdheid voor de mensen die er mee kampen voor veel problemen zorgt, is het een weinig bekend en erkend maatschappelijk probleem. Een van de redenen hiervoor is dat laaggeletterden zich schamen en hun problemen verbergen. Mensen weten niet wat laaggeletterdheid is en herkennen het hierdoor niet goed. Met actielijn 1 willen we mensen bewust maken van laaggeletterdheid en het onderwerp bespreekbaar maken.

Actielijn 2. Signalering en toeleiding

De ervaring van professionals is dat laaggeletterden vanwege schaamtegevoel geen ondersteuning zoeken voor hun problemen. Echter, er zijn manieren om

laaggeletterdheid te herkennen. Wanneer er herkenning is en dit besproken wordt, kunnen mensen toegeleid worden naar passende cursussen.

Actielijn 3. Leren en ontwikkelen

Wanneer laaggeletterden zover zijn dat ze aan de slag willen met hun problemen is het van belang dat zij passende ondersteuning krijgen. Om deze mensen te bereiken moet het aanbod laagdrempelig en dicht bij huis zijn. Naast het professionele opleidingsaanbod zijn daarom ook informele initiatieven nodig om laaggeletterdheid terug te dringen. Hierbij is de inzet van vrijwilligers cruciaal. De volgende uitgangspunten hanteren we om te komen tot een goed taalaanbod binnen Arbeidsmarktregio Drenthe:

- Er is voldoende taalaanbod beschikbaar en bereikbaar;
- Het taalaanbod sluit aan bij de behoeften van laaggeletterden;
- Er is sprake van een doorgaande leerroute of ontwikkelingslijn;
- Het volgen van taallessen draagt bij aan het verhogen van het participatieniveau van de deelnemers.

5.2 Acties voor 2020 - 2024

Onder de actielijnen staan de acties die voortvloeien uit de in hoofdstuk 4 genoemde 8 thema's. De acties worden door de regiefunctionaris onder leiding van de regionale werkgroep in het plan van aanpak geschreven, geprioriteerd en geoperationaliseerd. De nummers achter de acties refereren aan de thema's.

De regionale acties worden door vertaald naar de lokale aanpakken. Bij alle acties wordt gekeken welke rollen en taken provinciaal, regionaal of lokaal kunnen worden opgepakt.

Actielijn 0. Preventie

Vanuit de regionale aanpak richten wij ons op 18-plussers. Door ons o.a. te richten op ouders met jonge kinderen zorgen we in preventieve zin voor het opgroeien van kinderen in een taalvaardige omgeving.

Daarnaast doet de Arbeidsmarktregio een lobby richting het onderwijs om verantwoordelijkheid te nemen voor het ontwikkelen van voldoende taalvaardigheden bij jongeren in de leeftijd '18 min, 18 plus'.

"Er gebeurt weinig op preventief gebied richting ouders. Als kinderen bij een school worden ingeschreven is het moment om de gezinssituatie in te schatten. De verbinding tussen formeel onderwijs en lokale netwerken en afstemming kan beter."(Emmen)

Actielijn 1. Bewustwording en bespreekbaar maken

Bovenlokale samenwerking versterken (2)

- We benaderen grotere, regionaal opererende organisaties en maken hen bewust van laaggeletterdheid en ieders belang bij de aanpak daarvan;
- We benoemen contactpersonen die grotere/regionale organisaties gaan benaderen om laaggeletterdheid te agenderen.

"Er zou meer op activiteiten gedeeld kunnen worden." (Borger-Odoorn)

Gezamenlijke communicatiestrategie (2)

- Als AMRD sluiten we aan bij Rijk en provinciale Bondgenootschap. Een campagne die ontwikkeld is MET mensen en ook lokaal (regionaal en landelijk ondersteund) ingezet kan worden. We trekken samen op richting RTV Drenthe en andere media.

Gezamenlijk organiseren van events (2)

- Gemeenten ontwikkelen gezamenlijk een bijeenkomst of aanpak, die vervolgens in de verschillende gemeenten kan worden ingezet.

Actielijn 2. Signalering en toeleiding

Normaliseren en verleiden (2)/(4)

- We gaan meer verhalen en ervaringen ophalen van laaggeletterden. We ontwikkelen een strategie/platform/werkwijze om deze verhalen te delen.
- We ontwikkelen en delen meer camouflagetechnieken. We onderzoeken en analyseren welke technieken goed werken en welke niet.

"Camouflageachtige methode kan helpen, verpak het met een kookworkshop en doe ook aan taal." (Coevorden)

We willen meer mensen bereiken, met name NT1 (3)

- We kunnen iedere inwoner in onze regio een passend taalaanbod bieden.
- We bereiken nog te weinig NT1'ers en zetten ons in om deze doelgroep beter te bereiken en het aanbod voor deze groep verder te ontwikkelen. We zetten gericht in op de doelgroepen:
 - 1) ouders met jonge kinderen.
 - 2) mensen die willen (re)integreren op de arbeidsmarkt.
 - 3) organisaties met lager geschoold personeel.

We kunnen veel meer van elkaar en vanuit onderzoek leren (5).

- We delen succesvolle taalaanpakken en projecten en analyseren waarom ze succesvol zijn. (van bewustwording, werven en signaleren en toeleiden tot leren en ontwikkelen);
- We ontwikkelen (met deze kennis) succesvolle aanpakken.

We gaan kennis en ervaringen structureel regionaal delen (5).

- We verkennen of dat het beste kan via een eigen regionale website of door aan te sluiten bij de website van het Bondgenootschap;
- We organiseren regionale bijeenkomsten om kennis te delen.

*Actielijn 3. Leren en ontwikkelen**Regionale inkoop (7)*

- We verkennen de mogelijkheden en beperkingen om volwasseneneducatie én inburgeringscursussen als één pakket regionaal in te kopen.

Bevorderen de doorstroom en onderhoudsstroom (6)

- We formuleren samen met de deelnemers einddoelen van een educatietraject om doorstroom te bevorderen;
- We bieden voldoende mogelijkheden om taal te onderhouden;
- We gaan daarvoor met regionaal opererende werkgevers verkennen wat de mogelijkheden zijn om op de werkplek zelf aan basisvaardigheden te (blijven) werken.

Vergroten het aanbod op alle basisvaardigheden (6)

- We zetten in op alle basisvaardigheden, dus lees-, schrijf-, reken- en digitale vaardigheden;
- We willen meer mensen digitaal vaardig maken;
- Indien nodig versterken we de digitale vaardigheden bij vrijwilligers.

*Actielijnen 1,2,3**Versterken van de taalsamenwerking vanuit de Taalhuizen/Taalpunten en zetten Taalhuiscoördinatoren meer in hun kracht (1)*

- We maken een flexpool van Taalhuiscoördinatoren en zorgen op die manier voor 'achtervang' bij uitval;
- We zetten Taalhuiscoördinatoren meer in op hun kracht en werken over gemeentegrenzen heen;
- We brengen in kaart wat taken en verantwoordelijkheden zijn van een Taalhuiscoördinator. Die verschillen per gemeente. We kijken daarbij wat goed werkt en regionaal kan worden ingezet.

Zet vaker ervaringsdeskundigen in (4)

- We ontwikkelen samen met ervaringsdeskundigen een strategie om hun ervaringen vaker te benutten. Waarom, wanneer en hoe zetten we ervaringsdeskundigen in en wat is daarvoor nodig? Hierbij betrekken we ook Stichting ABC;
- We willen de pool met taalambassadeurs vergroten en diverser maken;
- We willen meer leren van de ervaringen van ervaringsdeskundigen als het gaat om de taalaanpak, taalsamenwerking en het lesaanbod.

Versterken van de regionale samenwerking (6)/(2)

- We zorgen voor een bredere beschikbaarheid van het taalaanbod;
- We brengen het regionale taalaanbod in kaart;
- We kopen gezamenlijk volwasseneneducatie en idealiter inburgeringscursussen in om massa te creëren en voldoende differentiatie en continuïteit in aanbod te garanderen;
- In plattelandsgebieden speelt afstand een rol bij het aanbod. -> aankaarten bij de ministeries;
- We brengen behoeften en ervaringen van deelnemers in kaart. We leren van hun ervaringen;
- We stellen een pool van trainers in voor taalaanpak in grotere/regionale organisaties en bedrijven:
 - Werkgevers als schoonmaakbedrijven en bouwbedrijven. We gaan goede ervaringen met werkgevers breder uitzetten;
 - Werkleerbedrijven/werkvoorziening, UWV, werkpleinen, werkgevers-servicepunt;
 - Gezondheidsorganisaties als huisartsen, apotheken, kraamzorg, ziekenhuizen, GGD;
 - Maatschappelijke organisaties/Hulpverleningsorganisaties als Humanitas en Leger des Heils, Voedselbank, GKB;

- Dienstverleningsorganisaties: banken, gemeenten;
- Scholen.

Kwaliteitsbewaking en monitoring (8)

- We implementeren één monitorsysteem in de regio (provincie);
- We monitoren niet alleen, maar doen er ook wat mee en passen onze taalaanpak en samenwerking indien nodig aan;
- We breng o.a. het volgende in kaart:
 - Wat zijn ervaringen van deelnemers zelf?
 - Waar ligt de behoefte?
 - Wat is het aanbod?
 - Wat is de kwaliteit van het aanbod en heeft het effect?

Arbeidsmarktregio Drenthe gaat:

Opschalen

De Arbeidsmarktregio organiseert bijeenkomsten waar kennis delen, leren van elkaar op laaggeletterdheid centraal staat. Een onderdeel is het delen van goed werkende camouflage activiteiten.

Hiaten doorlopende leerroute in kaart brengen

De Arbeidsmarktregio brengt de doorlopende leerroute voor NT1 en NT2 in beeld en benoemt de werkzame en belemmerende elementen.

Samenwerking verstevigen

De Arbeidsmarktregio brengt de samenwerking tussen de partijen in beeld en zorgt voor de duidelijke structuur en werkafspraken over o.a. het aanbod, ook met de ROC's.

Inkoopafspraken maken

De Arbeidsmarktregio verkent de mogelijkheid van een gezamenlijke inkoop van een gedifferentieerd aanbod vanuit zowel de nieuwe wet inburgering als de wet beroepseducatie.

Resultaten volgen

De Arbeidsmarktregio volgt de landelijke ontwikkelingen op kwaliteit en monitoring. Vanuit de lopende pilot worden indicatoren in beeld gebracht die een bijdrage leveren aan het verbeteren van het beleid en de praktijk.

Financiering zoeken

Om de ambities te kunnen uitvoeren is het noodzakelijk dat er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn!

6. Organisatie en netwerkstructuur

Bondgenootschap 'Naar een geletterd Drenthe'

Het Bondgenootschap 'Naar een geletterd Drenthe' bestaat sinds september 2013. Inmiddels telt het Bondgenootschap ongeveer 120 bondgenoten. Hierin maken verschillende organisaties zich sterk om laaggeletterdheid onder de aandacht te brengen, te voorkomen en terug te dringen. De provincie Drenthe speelt een belangrijke faciliterende rol, zowel in coördinatie als middelen. Van de provincie Drenthe en haar twaalf gemeenten tot ROC's, werkleerbedrijven, werkgevers, bibliotheken, welzijnsorganisaties, Stichting Lezen & Schrijven, om een paar voorbeelden te noemen.

Taalhuizen of taalpunten

In alle Drentse gemeenten zijn diverse Taalhuizen of Taalpunten. De Taalhuizen/Taalpunten zijn ontmoetingsplekken waar laaggeletterden informatie en advies kunnen krijgen over cursussen basisvaardigheden (taal-, reken- en digitale vaardigheden) en na een intake doorverwezen kunnen worden naar passend aanbod. De intakes worden uitgevoerd door een taalconsulent (docent met een NT1 of NT2 lesbevoegdheid) of een taalhuisvrijwilliger onder regie van een taalconsulent. Afhankelijk van de behoeften kan worden doorverwezen naar een formeel, non-formeel of informeel taalaanbod. In de Taalhuizen/Taalpunten worden veel laagdrempelige activiteiten georganiseerd voor laaggeletterden, zoals bijvoorbeeld een taalcafé of cursus 'klik en tik'. Ook is er les- en oefenmateriaal aanwezig.

In de Drentse Taalhuizen/Taalpunten werken gemeenten, bibliotheken, ROC's, welzijnsorganisaties en lokale vrijwilligersorganisaties samen om laaggeletterden te helpen hun taal-, reken- en digivaardigheden te vergroten.

Een Taalhuiscoördinator is verantwoordelijk voor de dagelijkse coördinatie. In sommige Drentse gemeenten is de THC in dienst van de bibliotheek, in andere gemeenten is de THC werkzaam bij een welzijnsorganisatie of een ROC.

Binnen de Taalhuizen/Taalpunten werken veel vrijwilligers die laaggeletterden begeleiden bij allerlei activiteiten.

Taalambassadeurs

Taalambassadeurs vervullen een belangrijke rol in de aanpak van laaggeletterdheid als het gaat om agenderen, bewustwording, signaleren en toeleiden. Zij zijn ervaringsdeskundigen. Hun verhalen en ervaringen helpen mensen om drempels over te gaan, met taal bezig te gaan. Zij kweken met hun verhalen meer begrip en aandacht voor laaggeletterdheid en het belang van leesbare teksten.

De Taalambassadeurs in de provincie Drenthe hebben zich verenigd in de Stichting ABC. ABC Drenthe behartigt de belangen van de Taalambassadeurs, helpt ze bij hun ambassadeurswerkzaamheden en organiseert bijeenkomsten. De taalambassadeurs van ABC kunnen ook ingezet worden als testpanel van communicatie-uitingen.

Regionale taalsamenwerking

In de werkgroep AMRD Educatie zitten vanuit de zes gemeenten van Arbeidsmarktregio Drenthe, de verantwoordelijke beleidsmedewerkers voor de lokale aanpak van laaggeletterdheid. Zij zoeken de verbinding voor de regionale taalaanpak. Emmen is contactgemeente en heeft hierin een coördinerende rol. Educatiemiddelen voor de gehele arbeidsmarktregio worden aan de contactgemeente toegekend.

Lokale taalsamenwerking

Binnen iedere gemeente is een kerngroep/stuurgroep actief. De samenstelling van deze kern- of stuurgroepen verschilt per gemeente. Algemeen gesteld zitten hierin vertegenwoordigers van gemeenten, ROC's, Taalhuizen/Taalpunten, welzijnsinstellingen, bibliotheken, werkleerbedrijven en Stichting Lezen en Schrijven. Zij werken beleidsmatig samen in de lokale taalaanpak, waarin de aanpak van laaggeletterdheid een onderdeel is. Voor de uitvoering van activiteiten en projecten zijn vaak werkgroepen actief.

Stichting Lezen & Schrijven (L&S)

In opdracht van de Rijksoverheid helpt Stichting Lezen en Schrijven alle arbeidsmarktregio's in Nederland bij het ontwikkelen, uitvoeren en monitoren van de aanpak van laaggeletterdheid.

Het ondersteuningsaanbod richt zich op beleidsontwikkeling, beleidsuitvoering en kennis en innovatie. Ervaren adviseurs bieden ondersteuning en advies op regionaal en lokaal niveau. Stichting Lezen en Schrijven helpt onder meer bij:

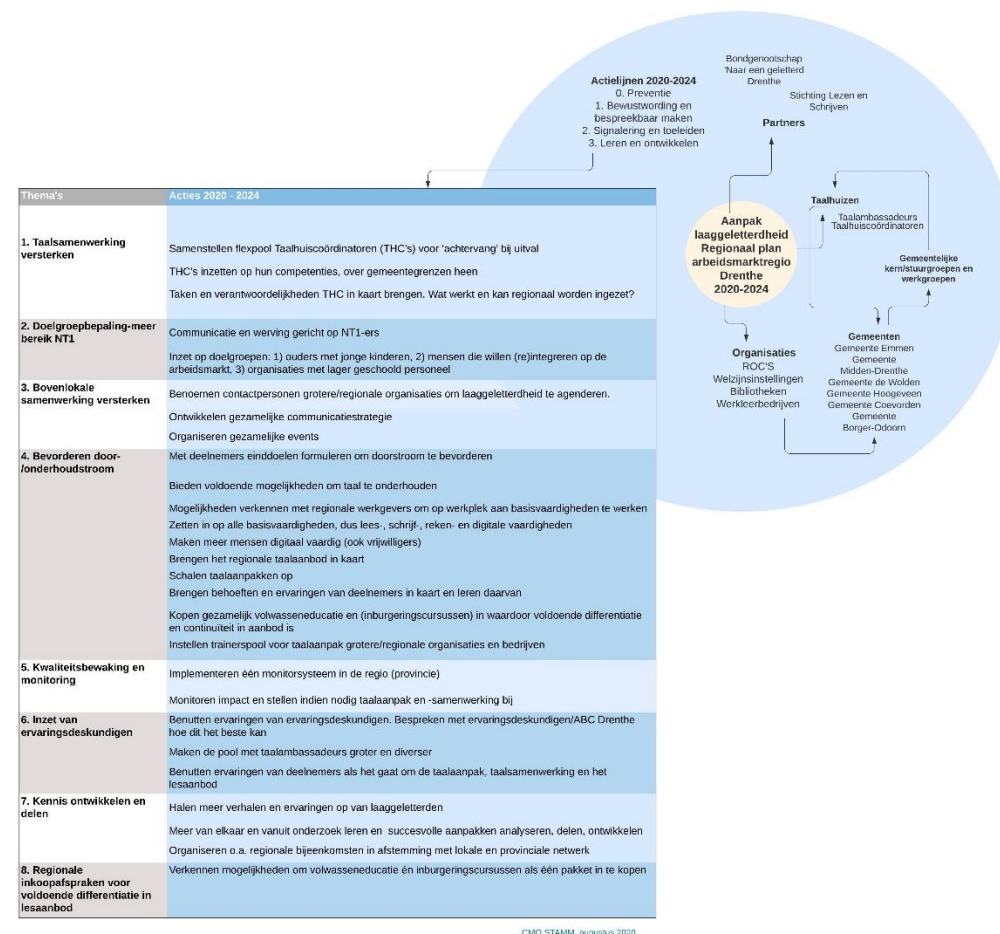
- Het opstellen van een regionaal programma;
- De vertaling van een regionaal programma naar lokale uitvoeringsplannen;
- Het implementeren van structurele screening;
- Het verbeteren van de toegankelijkheid van de dienstverlening voor laaggeletterden en de implementatie van eenvoudige communicatie;
- Het bevorderen van uitwisseling van kennis en expertise op regionaal en lokaal niveau.

Daarnaast biedt Stichting Lezen en Schrijven verschillende materialen, instrumenten en trainingen.

De ondersteuning die Stichting Lezen en Schrijven biedt wordt vastgelegd in samenwerkingsovereenkomsten en jaarlijks geëvalueerd.

Stichting Lezen en Schrijven kan de Arbeidsmarktregio ook helpen bij ondersteuningsvragen die buiten de activiteiten en diensten van het ondersteuningsaanbod vallen. De adviseurs bespreken in dat geval op welke manier en tegen welke vergoeding deze ondersteuning wordt aangeboden.

Aanpak laaggeletterdheid Arbeidsmarktregio Drenthe
2020-2024

7. Regie op uitvoering regionaal plan

In dit regionaal plan staan veel doelen, ambities en voorgenomen acties. Er ligt een handvat voor het vormgeven van de regiofunctionaris Arbeidsmarkt Drenthe. De gemeente Emmen is centrumgemeente voor de Arbeidsmarktregio.

Om dit alles te realiseren stellen we een regiefunctionaris aan. We bepalen de functie omschrijving en werving, wat we verwachten we van deze regierol en welke boodschap we meegeven.

1. Profiel: een verbinder en coördinator, maar vooral ook een uitvoerder met kennis van zaken!

Aan de ene kant wordt een uitvoerder gevraagd, aan de andere kant een regievoerder, verbinder, coördinator. Zet in op extra daadkracht, geen extra beleidsmedewerker.

De regiefunctionaris is verantwoordelijk voor de uitvoering van het regioplan en geeft ruimte aan de lokale aanpak en organiseert uitwisseling en samenwerking.

2. Voer regie op gezamenlijke (ondersteunings-) structuur en kennisdeling.

De regiefunctionaris heeft affiniteit met laaggeletterdheid, faciliteert kennisdeling en uitwisseling, maar heeft ook inzicht in de samenhang van de verschillende lokale aanpakken. Welke taalaanpakken werken het beste en waar kan het beter? Heeft kennis van uitvoeringsstrategieën. Bv. over het versterken van Taalhuizen, vindplaatsen NT1, afspraken ROC's en werkgeversservicepunten. Faciliteer wat werkt op het gebied van materialen, mensen en financiën. Stimuleert de samenwerking en zorgt dat de kennis gedeeld wordt.

3. Verdeel de middelen/regiefunctionaris over de regio.

Sluit aan bij wat er lokaal versterkt, uitgerold of verbeterd kan worden ten dienste van de regio.

“Kennis van zaken (inzicht in laaggeletterdheid, maar ook in samenhangende zaken als armoede en sociale redzaamheid) en kundig in het opstellen van een uitvoeringsstrategie: wat kan met elkaar in verband gebracht worden om versterkt te kunnen bijdragen aan een oplossing?” (De Wolden)

“Ik verwacht daadkracht van de regievoerder, beslissingen maken a.d.h.v. positieve praktijkervaringen, over (educatie)grenzen heen durven kijken en dichtbij de burger willen staan.” (Coevorden)

De regiefunctionaris schrijft, in afstemming met de gemeenten in de regionale taalsamenwerking, het plan van aanpak. De thema's en acties worden geprioriteerd en in een planning gezet en de voortgang wordt bewaakt.

8. Bijlagen

8.1 Begroting regionale taalaanpak Arbeidsmarktregio Drenthe

Budgetverdeling educatiegelden 2020						Uitgaven 2020				
Naam	Gem Code	WEB	Eigen	totaal	Taalhuis Netwerken	Regie	DC	Alfa	Totaal	per inwoner
Borger-Odoorn	1681	€ 59.000	€ 36.000	€ 95.000	€ 36.000		€ 59.000		€ 95.000	€ 3,74
Coevorden	109	€ 96.000		€ 96.000	€ 50.000		€ 46.000		€ 96.000	€ 2,71
De Wolden	1690	€ 44.000	€ 15.000	€ 59.000	€ 15.000		€ 22.000	€ 22.000	€ 59.000	€ 2,45
Emmen	114	€ 391.000	€ 185.000	€ 576.000	€ 326.000		€ 250.000		€ 576.000	€ 5,38
Hoogeveen	118	€ 169.000	€ 50.000	€ 219.000	€ 50.000			€ 169.000	€ 219.000	€ 3,93
Midden-Drenthe	1731	€ 66.000		€ 66.000	€ 13.500		€ 52.500		€ 66.000	€ 1,99
AMRD		€ 825.000	€ 286.000	€ 1.111.000	€ 490.500		€ 429.500	€ 191.000	€ 1.111.000	€ 3,95
Decentralisatie uitkering L&S		€ 120.000 p.m.		€ 120.000 p.m.	€ 85.000	€ 35.000 p.m.			€ 120.000 p.m.	
Totaal		€ 945.000	€ 286.000	€ 1.231.000	€ 575.500	€ 35.000	€ 429.500	€ 191.000	€ 1.231.000	€ 4,38

Taalhuis/Netwerken	Subsidie locale taalhuizen/netwerken
Regie	Kosten coördinatie en regie functie
Eigen	Inzet eigen middelen gemeente
DC	Drenthe college formeel taalonderwijs
Alfa	Alfa college formeel taalonderwijs
L&S	Bijdrage in uren van de stichting Lezen en Schrijven aan regie en coördinatie

Opmerkingen:

De budgetten voor de jaren 2021-2024 zijn vergelijkbaar. De minister heeft nog geen uitspraak gedaan over het hervatten van een structurele indicering. Het budget uit de decentralisatie uitkering is voor 2020 gegarandeerd en voor 2021 ambtelijk toegezegd. Het bedrag zou toenemen naar € 140.000,-. Door het opzeggen van de afspraken tussen OCW en de VNG is dit budget voor 2022-2024 niet meer gegarandeerd.

De bezetting van de taaltrajecten (zowel ROC als taalpunt) is naar schatting 90% door niet inburgeringsplichtige NT2 cursisten.

Het beleidsplan en de begroting worden jaarlijks vertaald naar actuele uitvoeringsplannen.

8.2 Taaltrajecten Arbeidsmarktregio Drenthe

Jaar 2017	Gemeente	ROC		Doel
Bereik deelnemers taaltrajecten	Traject	Traject	Totaal*	
Borger-Odoorn	59	20	79	
Coevorden	30	21	51	
Emmen	358	127	485	
Hoogeveen	115	127	242	
De Wolden	40	24	64	
Midden-Drenthe **	27	16	43	
Totaal	629	335	964	850*

* alleen totaal doelstelling niet uitgesplitst naar gemeente

Jaar 2018	Gemeente	ROC		
Bereik deelnemers taaltrajecten	Traject	Traject	Totaal*	Doel 3%
Borger-Odoorn	95	14	109	68
Coevorden	p.m.*	41	41	93
Emmen	510	133	643	282
Hoogeveen	244	187	431	177
De Wolden		21	21	42
Midden-Drenthe **	123	14	137	75
Totaal	972	410	1382	737
				750

* cijfers niet betrouwbaar i.v.m. uitvallen taalpuntcoördinator

Jaar 2019	Gemeente	ROC		
Bereik deelnemers taaltrajecten	Traject	Traject	Totaal*	Doel 4%
Borger-Odoorn	117	23	140	90
Coevorden	49	43	92	124
Emmen	545	153	698	376
Hoogeveen	121	197	318	236
De Wolden		34	34	56
Midden-Drenthe **	185	11	196	100
Totaal	1017	461	1478	982
				1000

Jaar 2020	Gemeente	ROC			2020	2024
Bereik deelnemers taaltrajecten	Traject	Traject	Totaal*	%	Doel 6%	Doel 8%
Borger-Odoorn	120	20	140	6,2	135	180
Coevorden	50	40	90	2,9	186	248
Emmen	550	150	700	7,2	564	752
Hoogeveen	130	200	330	5,5	354	472
De Wolden		35	35	2,5	84	112
Midden-Drenthe **	185	15	200	8,0	150	200
Totaal	1035	460	1495	6,0	1473	1964
					1500	2000

* er is gestreefd naar presentatie van aantallen unieke personen per jaar (cijfers kunnen dubbeltellingen bevatten)

8.3 Evaluatie regionale taalaanpak Arbeidsmarktregio Drenthe

2018-2019

Deze evaluatie is tot stand gekomen middels gesprekken te voeren met de betrokken netwerkpartners en alle gemeenten van de arbeidsmarktregio Drenthe. Aan alle gemeenten is gevraagd wat ging goed en wat kon beter. De opmerkingen zijn meegenomen in het voorliggend beleid voor de komende jaren. De impactmeting in de provincie Drenthe door de Universiteit van Maastricht (o.a. door Maurice de Greef) geeft duidelijk aan dat er een positieve impact is bij deelname aan taaltrajecten.

Evaluatie ten aanzien van de doelstellingen

De samenvattende punten uit het beleidsplan 2018-2019 zijn hieronder genoemd. *Cursief zijn de evaluatieve bevindingen opgeschreven.*

- Gezamenlijke samenwerking in arbeidsmarktregio-verband omdat dit de aanpak van laaggeletterdheid verstrekt. We delen kennis en waar mogelijk doen we de aanpak gezamenlijk.
Samenwerking is vormgegeven binnen de gehele AMRD en in een tweetal subregio's gekoppeld aan de ROC's (Drenthe College en in Hoogeveen en de Wolden met het Alfa college). Aandachtspunt is het voldoende betrokken blijven bij de eerste subregio.
- De arbeidsmarktregio Drenthe kent ongeveer 25.000 laaggeletterden in de leeftijdsklasse 16 tot 65 jaar. Dat is 14,5% van de beroepsbevolking.
Deze constatering klopt nog steeds, exact is het aantal laaggeletterden niet aan te geven. Hoewel we in onderzoek en monitoring hier steeds meer duidelijkheid over krijgen.
- De specifieke doelstelling voor 2018 en 2019 was om respectievelijk 750 (3%) en 1.000 (4%) laaggeletterden toe te leiden naar een taaltraject, de doelstelling voor 2020 en volgende jaren loopt op ten opzichte van 2019.

In 2018 zijn 1287 deelnemers geregistreerd. In 2019 waren dat er 1240. Het

lijkt erop dat daarmee de maximum capaciteit van de trajecten is bereikt. Extra focus en toeleiding van NT1 deelnemers stuit op capaciteitsproblemen. Daar zal aandacht voor gevraagd worden.

- De verdeling van het aan de arbeidsmarktregio Drenthe toegekende educatiebudget over de regiogemeenten is volgens de toekenningsbeschikking van dienst Uitvoering onderwijs (DUO). *Dit is nog steeds het geval.*
- Er komt een systeem van monitoring waardoor het bereik en de effecten van de aanpak kunnen worden gemeten, we verwachtten veel van het onlangs gestarte provinciale onderzoek door de universiteit van Maastricht.
De laatste resultaten van het 'monitoronderzoek naar de aanpak van laaggeletterdheid' (04-2020), de 'factsheet netwerk en werving' (2019-2020) en de impactmeting zijn te vinden op www.naareengeletterddrenthe.nl (Trendbureau Drenthe, onderdeel van CMO STAMM). Conclusies van de impactmeting staan samengevat in bijlage 8.4.
- Registratie en monitoring op de doelstelling zijn op orde.
Er zijn regionaal goede aanzetten gemaakt. Monitoring is landelijk op de agenda komen te staan. Impactonderzoek volgens systeem van Maurice de Greef zoals in Drenthe zou een bredere navolging kunnen krijgen.
- Gemeenten kunnen het niet alleen. We werken samen met de lokale samenwerkingsverbanden aan versterking en uitbouw van de afgelopen jaren opgebouwde taalinfrastructuur voor het vinden en toeleiden van laaggeletterden. De lokale taalhuizen krijgen daarbij een steeds zelfstandiger rol. De stichting Lezen en Schrijven adviseert hierbij.
Het heeft zo gewerkt de afgelopen jaren, met de constatering dat de lokale taalhuizen erg kwetsbaar zijn. Dit is een belangrijk aandachtspunt voor het komend beleid. De stichting Lezen en Schrijven krijgt een nieuwe rol.

- In ieder geval t/m 2019 worden de formele taaltrajecten uitgevoerd door de ROC's. Contactgemeente Emmen maakt voor de gehele arbeidsmarktregio hiervoor afspraken.
Halverwege 2020 worden de formele taaltrajecten nog steeds uitgevoerd door de ROC's en is door de AMRD gemeenten ambtelijk in de werkgroep educatie de wens uitgesproken dit zo voort te zetten.
- Subsidiëring van lokale samenwerkingsverbanden die als taak hebben het voortzetten en door ontwikkelen van een non-formeel¹ taalaanbod geschiedt met behulp van de wet educatie beroepsonderwijs (WEB) gelden door de (regio)gemeenten zelf.
In de gemeenten Emmen, Coevorden en Midden-Drenthe is dit zo gedaan, al dan niet in combinatie met inzet van eigen middelen. Hoogeveen heeft uit eigen middelen de lokale samenwerkingsverbanden gesubsidieerd. Door bezuinigingen bij gemeenten komt e.e.a. onder druk te staan.
- Een goede wisselwerking tussen het formele en non-formele taalonderwijs blijft een van de grootste uitdagingen voor de komende jaren.
De non-formele en formele taaltrajecten werken beter samen. De lokale kerngroepen vervullen hierin een belangrijke rol naast het overleg tussen de gemeenten en de ROC's. Er valt nog meer te winnen.
- Voor een integrale aanpak van laaggeletterdheid moet binnen het sociaal domein de verbinding worden gezocht met andere beleidsterreinen. We hopen daarmee het bereik en het effect te vergroten. Via de couleure locale wordt hier invulling aan gegeven.
Deze doelstelling is in meerdere of mindere mate per gemeente gerealiseerd. Signaleringscursussen voor bijvoorbeeld het Rijk en de VNG hebben deze doelstelling omarmd en in de komende vier jaar wordt dit proces verder uitgewerkt en afgerond.

¹ De non-formele trajecten werken toe naar de niveaus van het Referentiekader taal en rekenen. Vanaf Alfabetiseringsniveau tot en met 2F/B1. Zij worden niet afgesloten met een erkend diploma.

- De mogelijkheden voor het afsluiten van taalakkoorden met werkgevers door de AMRD wordt onderzocht in de komende periode.
Er zijn enkele akkoorden afgesloten tussen de lokale kerngroepen met individuele werkgevers. Dit wordt in de komende periode verder uitgebouwd.
- Met het Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe, waarvan alle Drentse gemeenten lid zijn, is afgesproken dat partijen elkaar zoveel mogelijk versterken.
Ook voor de toekomst blijft deze afspraak staan.

Constateringen 2018-2019

- ✓ Laaggeletterdheid krijgt meer aandacht, zowel bij netwerkpartners (grotere ambities) als in de politiek.
- ✓ Samenwerking vraagt continu aandacht en is ook een proces met lange adem.
- ✓ Samenwerking met provinciaal bondgenootschap is verstevigd.
- ✓ De samenwerking in de werk- of kerngroepen, de lokale aanpak, met de alliantiepartners is verstevigd.
- ✓ Samenwerking lokaal heeft prioriteit, op AMRD niveau en provinciaal is aansluitend.
- ✓ In enkele gemeenten krijgt de integrale samenwerking met de andere sociale beleidsterreinen vorm (bv. in Coevorden en Hoogeveen met de uitvoering van de participatiewet, onderwijsachterstandenbeleid en generatiearmoede).
- ✓ Prioritering geven aan aandacht voor geletterdheid vanaf voorschoolse periode (o.a. in Midden- Drenthe)
- ✓ Doelstellingen te bereiken laaggeletterden werden (ruim) gehaald. Er is groei, met name ook door een betere doorverwijzing (o.a. met de

taalmeter).

- ✓ Meer focus op bereik van de NT-1 doelgroep, dit betekent dat hier ook meer middelen voor moeten komen.
- ✓ Aandacht voor aansluiting, samenwerking taalhuizen of de taalsamenwerking en de ROC's (verschilt per gemeente).
- ✓ Het Taalhuis en de taalcoördinatoren hebben een kwetsbare positie, vaak teveel afhankelijk van 1 persoon, verdient structurele aandacht en een betere gezamenlijke structuur. Versterken ook met middelen en capaciteit. Processen binnen AMRD verband inrichten.
- ✓ Structureel meer rijksmiddelen om de ambities en de doorontwikkeling (o.a. kwaliteit en monitoring) op de aanpak laaggeletterden waar te kunnen maken.

8.4 Conclusie impactmeting Drentse taaltrajecten

In deze bijlage zijn de eerste resultaten van de impact van de Drentse taaltrajecten weergegeven. De meeste deelnemers ervaren een toename van hun sociale inclusie. Met name de toepassing van taalvaardigheden in de dagelijkse praktijk is onder een groot aantal deelnemers (80%) gestegen. In vergelijking met eerder onderzoek naar de impact van basisvaardighedentrajecten (De Greef et al., 2012) blijkt dat het percentage deelnemers in Drenthe, dat een toename van sociale inclusie ervaart na deelname aan een basisvaardighedentraject, veelal hoger is dan het landelijk gemiddelde (zie tabel 6).

Tabel 1: Percentage deelnemers m.b.t. toename in sociale inclusie in vergelijking met landelijk onderzoek

Variabelen sociale inclusie	Drentse taaltrajecten (voorjaar 2019)	Landelijk onderzoek (2012)
Nationale Taalvaardigheden	80%	58%
Digitale Vaardigheden	62%	51%
Assertiviteit	65%	54%
Ontmoeten & ondernemen	64%	49%
Natuur- en sportactiviteiten	62%	49%
Afname sociaal isolement	44%	45%

Een kwart tot een derde van de deelnemers is na het basisvaardighedentraject actiever op de arbeidsmarkt dan daarvoor (daarnaast is 15% stage gaan lopen). Er is een verbetering te zien over alle mogelijke posities op de arbeidsmarkt, te weten: het hebben van een baan of beter functioneren in een bestaande baan, stage lopen, actiever naar werk zoeken en het hebben van een baan met begeleiding of het beter functioneren in een betaalde baan met begeleiding (zie tabel 7). Het percentage deelnemers dat in Drenthe een verbetering van de

arbeidsmarktpositie ervaart is hoger dan het landelijk gemiddelde (De Greef et al. 2012).

Tabel 2: Percentage deelnemers m.b.t. toename in arbeidsmarktpositie in vergelijking met landelijk onderzoek

Variabelen arbeidsmarktpositie	Drentse taaltrajecten (voorjaar 2019)	Landelijk onderzoek (2012)
Betaalde baan	33%	20%
Vrijwilligerswerk	24%	21%
Stage	15%	7%
Op zoek naar baan	33%	20%
Betaalde baan met begeleiding	25%	14%

Bron: Impactonderzoek naar trajecten basisvaardigheden in Drenthe Voorjaar 2019, Maastricht University/Kohnstamm instituut

8.5 Cijfers over Arbeidsmarktregio Drenthe en laaggeletterdheid

Tabel 1 Inwoners naar leeftijd en migratieachtergrond en aantal huishoudens totaal en met kinderen

	Borger-Odoorn	Coevorden	Emmen	Hoogeveen	Midden-Drenthe	De Wolden
Aantal inwoners	25.372	35.483	107.113	55.662	33.178	24.110
Leeftijdsgroepen 0 tot 15 jaar	3.548	5.246	15.735	9.376	4.862	3.590
Leeftijdsgroepen 15 tot 25 jaar	2.687	3.919	12.206	6.465	3.805	2.847
Leeftijdsgroepen 25 tot 45 jaar	4.658	6.931	22.917	12.927	6.384	4.461
Leeftijdsgroepen 45 tot 65 jaar	8.297	10.946	32.107	15.105	10.425	7.534
Leeftijdsgroepen 65 jaar of ouder	6.182	8.441	24.148	11.789	7.702	5.678
Personen met een migratieachtergrond Westers totaal	1.075	1.818	7.471	3.162	1.494	754
Personen met een migratieachtergrond Niet-westers totaal	517	1.477	5.630	2.942	867	472
Particuliere huishoudens Huishoudens totaal	11.123	15.442	48.429	24.226	14.381	10.140
Particuliere huishoudens Huishoudens met kinderen	3.642	5.231	16.124	8.428	4.844	3.581

Bron: CBS

Kerncijfers wijken en buurten 2019

Tabel 2 Huishoudens met kinderen

	Borger-Odoorn	Coevorden	Emmen	Hoogeveen	Midden-Drenthe	De Wolden
Huish. met kinderen wv jongste kind tussen 0 en 18 jaar	2.476	3.654	11.159	6.152	3.424	2.483
Eenouderhuish. met kinderen wv jongste kind tussen 0 en 18 jaar	327	610	2.226	1.138	477	314

Bron: CBS

Periode: 1-1-2019

Tabel 3 Aantal huishoudens, personen en kinderen in een huishouden met een laag inkomen voor tenminste 1 jaar

	Borger-Odoorn	Coevorden	Emmen	Hoogeveen	Midden-Drenthe	De Wolden
Particuliere huishoudens (aantal)	700	1.100	4.100	1.700	800	500
Personen (aantal)	1.200	2.100	7.200	3.100	1.400	900
Kinderen (aantal)	300	600	1.800	900	300	200
Particuliere huishoudens (%)	6	7	9	7	6	5
Personen (%)	5	6	7	6	4	4
Kinderen (%)	6	9	10	8	6	5

Bron: CBS

Perioden: 2018*

Tabel 4 Aantal huishoudens, personen en kinderen in een huishouden met een laag inkomen voor tenminste 4 jaar

	Borger-Odoorn	Coevorden	Emmen	Hoogeveen	Midden-Drenthe	De Wolden
Particuliere huishoudens (aantal)	300	400	1.700	700	300	200
Personen (aantal)	400	800	2.900	1.200	400	300
Kinderen (aantal)	100	200	700	300	100	100
Particuliere huishoudens (%)	2	3	4	3	2	2
Personen (%)	2	2	3	2	1	1
Kinderen (%)	2	4	4	3	2	2

Bron: CBS

Perioden: 2018*

Tabel 5 **Inwoners naar nationaliteit**

	Borger-Odoorn	Coevorden	Emmen	Hoogeveen	Midden-Drenthe	De Wolden
Totaal	25.372	35.483	107.113	55.662	33.178	24.110
Totaal niet-Nederlandse nationaliteit	393	1.005	3.148	1.649	559	361
Staatloos / onbekend	56	201	633	253	90	45

Bron: CBS

Perioden: 2019

Tabel 6 **Inwoners met een uitkering**

	Borger-Odoorn	Coevorden	Emmen	Hoogeveen	Midden-Drenthe	De Wolden
Werkloosheidsuitkering (aantal)	320	410	1.460	600	370	250
Bijstandsuitkering (aantal)	480	820	3.510	1.310	430	230
Arbeidsongeschiktheidsuitkering (aantal)	1.270	1.670	6.790	2.790	1.350	790
AOW-uitkering (aantal)	5.780	7.910	22.560	11.080	7.170	5.310
Werkloosheidsuitkering (% van aantal inwoners vanaf 15 jaar)	2	1	2	1	1	1
Bijstandsuitkering (% van aantal inwoners vanaf 15 jaar)	2	3	4	3	2	1
Arbeidsongeschiktheidsuitkering (% van aantal inw. vanaf 15 jr)	6	6	7	6	5	4
AOW-uitkering (% van aantal inwoners vanaf 15 jaar)	26	26	25	24	25	26
Inwoners vanaf 15 jaar (aantal)	21.910	30.280	91.640	46.420	28.410	20.700
Inwoners vanaf 15 jr tot AOW-leeftijd (aantal)	16.120	22.360	69.040	35.310	21.230	15.380
Inwoners vanaf de AOW-leeftijd (aantal)	5.790	7.930	22.600	11.110	7.180	5.320

Bron: CBS

Perioden: 2019 september*

Tabel 7 **Beroeps- en niet beroepsbevolking (15 - 75 jarigen)**

	Borger-Odoorn	Coevorden	Emmen	Hoogeveen	Midden-Drenthe	De Wolden
Totaal	19.000	26.000	81.000	41.000	25.000	18.000
Laagopgeleid	6.000	8.000	26.000	13.000	7.000	5.000

Bron: CBS

Perioden: 2019

Laagopgeleid: hoogst behaald onderwijsniveau: basisonderwijs, vmbo, eerste 3 leerjaren havo/vwo en mbo1-niveau

